

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ

Τακτικού καθηγητοῦ τῆς Ἀρχαιολογίας

LOUIS ROBERT¹

Κύριε Πρύτασι,
Κύριε Κοσμήτορ,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ Σχολὴ ἡμῶν ἀναγορεύουσα ἐπισήμως σήμερον ἐπίτιμον αὐτῆς διδάκτορα τὸν Γάλλον Καθηγητὴν κύριον Louis Robert ἀπονέμει καταξίαν τιμὴν εἰς τὸν διαπρεπῆ σοφόν, ὅστις τὴν ἔρευναν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς γυμνασιακῆς του φοιτήσεως ἀνέλαβεν ὡς αἴρεσιν βίον, αἵρεσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἀφωσιώθη μὲ ἀκλόνητον πίστιν καὶ μὲ ἀσκητικὴν ἐγκαρτέρησιν.

Διότι τὴν ὑπὸ τοῦ L. Robert θεραπείαν τῆς ἐπιστήμης οὐσιωδῶς χαρακτηρίζει ἡ ἐργασία, ἐργασία χωρὶς ἀνάπαυαν, χωρὶς δισταγμούς καὶ ἀμφιταλαντεύσεις, διαρκῶς εὐρυνομένη καὶ πάντοτε γόνιμος, ἐργασία δὲ εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι πάντοτε καταφανὴς ὁ ἰσχυρὸς νοῦς ὅστις τὴν κατευθύνει.

Αἱ πρῶται δημοσιεύσεις αἱ φέρουσαι τὴν ὑπογραφήν L. Robert ἀνήκουν εἰς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὡς τρῶφιμος τῆς École Normale Supérieure διήνυε τὰς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς ἐν Παρισίοις ἔχων κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλον καὶ ὁδηγὸν τὸν Maurice Holleaux, ὅστις τὴν πάντοτε ἀκμαίαν παράδοσιν τῶν ἐπιγραφικῶν σπουδῶν ἐν τῇ Γαλλίᾳ ὠδήγησεν εἰς περιωπὴν μοναδικὴν διὰ τῆς ἀποφασιστικῆς στροφῆς πρὸς μίαν γενικωτέραν ἱστορικὴν κατεύθυνσιν, ὡς τὴν ὑπέδειξεν ὑποδειγματικῶς εἰς τὸ ἔργον του. Παρὰ τὸν Holleaux ἠκολούθησεν ἐπίσης τὴν μέθοδον τοῦ Adolph Wilhelm ὅστις μὲ τὴν ἀπέραντον αὐτοῦ σοφίαν καὶ τὰς εὐρυτάτας βάσεις τὰς ὁποίας εἶχε θέσει εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν διδάσκαλος τῆς ἐπιγραφικῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος καὶ τὸ πρῶτον ἡμῶν τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Ὁ Holleaux καὶ ὁ Wilhelm ὑπῆρξαν οἱ ὁδηγοὶ τοῦ τιμωμένου σήμερον διαδόχου των, τοῦ εὐρύναντος ἔτι περαιτέρω τὸν ὀρίζοντα ἐκείνων.

Ἀπὸ τοῦ 1924 ἐνεφανίζοντο συστηματικῶς εἰς τὸ Bulletin de correspondance hellénique, τὴν Revue des études grecques, τὴν Revue des études anciennes καὶ ἄλλα περιοδικὰ μεμονωμένα ἄρθρα ἢ σειραὶ ἄρθρων ὑπὸ τοὺς γενικωτέρους τίτλους Notes d'épigraphie hellénistique, Recherches épigraphiques, Études épigraphiques, ἐνθα ἡρμηνεύοντο καὶ συνεπληρώνοντο γνωστὰ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπιγραφαί, μὲ μίαν δὲ τόσοι καταπληκτικὴν γνῶσιν καὶ ἀσφαλῆ κρίσιν, ὥστε αἱ νέαι ἐρμηνεῖαι, αἱ νέαι συμπληρώσεις καὶ τὰ πολλαπλὰ συμπεράσματα, ἀνεπίδεκτα ἀμφιβολιῶν, μετε-

1. Εἰσήγησις περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ κ. L. Robert κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀνακηρύξεως εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τὴν 2αν Νοεμβρίου 1962.

μόρφωνον έντελώς τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα κείμενα εἰς νέα. "Ἡδη εἰς τὰς πρώτας ταύτας μελέτας ἦσαν καθωρισμένα ὁ σκοπὸς καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐρευνῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπέδιδεν ἑαυτὸν ὁ εἰσασαετὴς ἀρχίζων τὴν ἐπιστημονικὴν του σταδιοδρομίαν συγγραφεὺς.

Ὁ γοργὸς ρυθμὸς μὲ τὸν ὁποῖον αἱ πρώται αὐταὶ μελέται διεδέχοντο ἀλλήλας, εἴτε καὶ ἐνεφανίζοντο συγχρόνως, δὲν ἔχει παύσει μέχρι σήμερον. "Ἀρθρα εἰς Γαλλικά καὶ ξένα περιοδικὰ, ἡ ἀναμνηστικὸς τόμους, κριτικά, βιβλία, περιοδικαὶ δημοσιεύσεις, λόγοι καὶ ἀνακρινώσεις εἰς τὴν "Ακαδημίαν δεικνύουν, ὡς ἐγράφη, μίαν μολὶς νοητὴν δύναμιν παραγωγῆς, eine Produktionskraft die kaum noch begreiflich ist.

Τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν διεδέχθη ἡ ένταῦθα παραμονὴ ὡς ἐταίρου τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῶν "Αθηνῶν (1927-1932). Τότε ἀρχίζουν τὰ ταξίδια ἐρευνῆς μὲ σκοπὸν ὄχι ἀλλῶς τὴν γνωριμίαν τῶν μνημείων καὶ τὴν ἀνακάλυψιν νέων ἀλλὰ κυρίως τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν κατανόησιν αὐτῶν ἐντὸς τῶν πλαισίων μιᾶς γενικωτέρας θεωρήσεως, μάλιστα δὲ ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν φύσιν, τὰς γεωγραφικὰς ἰδιορρυθμίας τῆς χώρας καὶ τῶν χωρῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεπτύχθη ὁ "Ελληνικὸς πολιτισμός. Τὸν κύκλον τῶν ἐξερευνησέων ἔκτεινει πέραν τῆς "Ελλάδος—ἰδίως πρὸς τὴν Μικράν "Ἀσίαν, μέχρι δὲ καὶ σήμερον τὴν προσπάθειαν τῆς ἀμέσου γνωριμίας τῶν τόπων δὲν τὴν ἔχει ἀνακόψει. "Ἀπὸ τοῦ 1932, ὅτε εὐθύς μετὰ τὰ ἔτη τῶν "Αθηνῶν ἤρχισε τὸ διδακτικὸν του ἔργον ἐν Παρισίοις, τὸν χρόνον του τὸν μοιράζει μεταξὺ διδασκαλίας καὶ προσωπικῆς ἐξερευνησεως. Τὸ 1932 ἐξελέγη Διευθυντὴς Σπουδῶν διὰ τὴν ἱστορικὴν γεωγραφίαν τοῦ "Ελληνικοῦ κόσμου εἰς τὴν Ecole des Hautes Etudes, τὸ 1939 Καθηγητὴς τῆς "Επιγραφικῆς καὶ τῶν "Ελληνικῶν "Αρχαιοτήτων εἰς τὸ Collège de France. Τὸ 1956 ἀνέλαβε καὶ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Γαλλικοῦ "Αρχαιολογικοῦ "Ινστιτούτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1946 εἶναι "Εταίρος τῆς "Ακαδημίας τῶν "Επιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων ἐν τῷ Institut de France.

"Εν τῇ περὶ τῶν ἐπιγραφῶν πραγματείᾳ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν εἰδίκευσιν τοῦ L. Robert, δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς κλάδος σχεδὸν τῆς ἐπιστῆμης τῆς "Ελληνικῆς ἀρχαιότητος ἣτοι οὐδεμία ὄψις τοῦ ἀρχαίου βίου, ἥτις νὰ μὴ συνερευνᾶται ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὡς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ περιουσίας.

Εἰς τῶν σπουδαιότερων συγχρόνων ἐπιγραφικῶν, ἔγραφεν ἤδη τὸ 1939 κρίνων βιβλίον τοῦ Robert ἐν τῷ περιοδικῷ Gnomon : « Κύριον θέλητρον τῆς ἐπιγραφικῆς ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι αὕτη εἰσέρχεται εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς τῆς ἀρχαιολογίας, ὅσον ὀλίγα ἄλλαι εἰδικαὶ ἐπιστῆμαι. Τοῦτο δεικνύουν αἱ ἐργασίαι τοῦ L. Robert, τοῦ ὁποῖο ὁ ὀρίζων στριζόμενος ἐπὶ ἀνυπερβλήτου γνώσεως ἐκτείνεται ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτατα. Οὕτω αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ ἐνδιαφέρουν οἰονδήποτε ἐρευνητὴν τῆς ἀρχαιότητος ». Παλαιότερον ἀκόμη, τὸ 1932, ὁ Ad. Wilhelm ἔχε γράψει : « "Εν τῇ ὑπὸ τοῦ L. Robert διαπραγματεύσει τῶν "Ελληνικῶν ἐπιγραφῶν, οἷσαδήποτε περιοχῆς καὶ οἰουδήποτε χρόνον, σπανίως μόνον οἱ ὁμότεχνοι θὰ εἶχον νὰ προσθέσουν κάτι ». Μεγαλύτερα ἀναγνώρισις καὶ μεγαλύτερος ἔπαινος, προερχόμενος μάλιστα ἀπὸ τὸν Ad. Wilhelm, τὸν Altmeister τῆς ἐπιγραφικῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ.

"Ἄλλ' ὁ Louis Robert εἶναι πολὺ περισσότερον ἢ εἰς ἐπιγραφικὸς.

Μίαν ἐμπεριστατωμένην ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσω, ὄχι δὲ μόνον ἐνεκα τοῦ βραχείους χρόνον τὸν ὁποῖον διαθέτω ένταῦθα. Θὰ ἀρκεσθῶ εἰς ἀπλὴν μνείαν τῶν τίτλων τῶν μεγάλων δημοσιεύσεων αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ ὑποδηλώσω γενικώτατα τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου τούτου, ἔργου δυσσυνόπτου καὶ εἰς ἔκτασιν καὶ εἰς διδάγματα. Τοὺς τίτλους θὰ ἀναφέρω "Ελληνιστί.

Πρώτον αὐτοτελὲς βιβλίον δημοσιεύει τὸ 1935 ὑπὸ τὸν τίτλον *Πόλεις τῆς Μικρᾶς "Ασίας. Μελέται ἀρχαίας Γεωγραφίας*, ἐνθα ὁ συγγραφεὺς ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν

ἐπιγραφῶν καὶ τῶν νομισμάτων ταυτίζει καὶ διασφαιεῖ τὴν θέσιν καὶ τὴν ἱστορίαν μικρασιατῶν πόλεων. Τὸ ἔργον ἐπανεξεδόθη προσφάτως, διπλάσιον εἰς ὄγκον.

Εἰς τὰς ὑπερεξακοσίας σελίδας τοῦ βιβλίου: *Ἀνατολικάι Μελέται. Ἑρευναι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας*, τὸ 1937, παρέχεται μία οὐσιώδης συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνιστικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Αἱ *Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαί*, αἱ εὐρεθεῖσαι εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνωρισθὲν καὶ τῇ ὑποδείξει του ἀνασκαφῆν Ἱερὸν τοῦ Καρικοῦ θεοῦ Σίνυρι πλησίον τῶν Μυλάσων, ἀπετέλεσαν τὸν Ἰον τόμον τῆς ὅλης δημοσιεύσεως τοῦ Ἱεροῦ τούτου.

Ἐκ τῆς συστηματικῆς δημοσιεύσεως τῆς Καρίας εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ μακροῦ μὲ μοναδικὸν ζήλον ἔχει ἀπασχοληθῇ, ἐν συνεργασίᾳ δὲ μετὰ τῆς κυρίας Jeanne Robert, τῆς ὁμοτέχνου συζύγου, συνεργάτιδος καὶ συναθλητοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιστήμης, ἐδημοσιεύθη τὸ 1954 ὁ ὀγκώδης Πος τόμος ἀναφερόμενος εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν μνημείων καὶ τῆς γεωγραφίας τῆς ΒΑ περιοχῆς τῆς Καρίας, εἰς τὸ ὁροπέδιον τῆς πόλεως τῶν Ταβῶν, τὸ *Ταβηρὸν πεδίον* τῶν ἀρχαίων. Ἡ ἱστορία τῶν Ταβῶν, ὄνομα τὸ ὁποῖον ὁ L. Robert ἀνεγνώρισεν εἰς τὸ σημερινὸν τουρκικὸν τοπωνύμιον Davas, τῆς Ἡρακλείας καὶ τῆς Ἀπολλωνίας τῶν ἀπὸ Σαλαβᾶκης καὶ τῶν Κιδράμων ἀναδημιουργεῖται εἰς τὸ ἔργον τοῦτο.

Ὅπως πρωτότυπος εἶναι ἐπίσης ἡ ὀγκώδης ἐργασία περὶ τῆς διαδόσεως τῶν Μονομάχων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολὴν ἔνθα χρησιμοποιοῦνται μὲ μοναδικὴν γνῶσιν αἱ ὑπάρχουσαι παραστάσεις καὶ ἐπιγραφαὶ καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη μαρτυρία. Τὸ ἔργον ἐξεδόθη τὸ 1940 συνεχίζετο δὲ καὶ εἰς περαιτέρω μελέτας, ὅπως ἄλλως τε συμβαίνει καὶ μὲ τὰς ἄλλας δημοσιεύσεις τοῦ L. Robert.

Εἰς τὰ μνημονευθέντα βιβλία τὸ κέντρον τῆς ἐρεῦνης εἶναι ἡ Μικρὰ Ἀσία, χωρὶς ὁμοῦς οὐδ' ἐπὶ στιγμήν καὶ χάνεται ἡ συνεξάρτησις μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον, ὅπως ὁμοίως παρατηρεῖται καὶ εἰς τὰ ἄλλα παραλλήλα ἐκδοθέντα ἔργα:

Συστηματικὴ καὶ ὑποδειγματικὴ δημοσιεύσεις ἐπιγραφικοῦ συνόλου εἶναι ὁ τόμος ὁ περιέχων τὰς ἐν τῇ Ἑθν. Βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ἀποκειμένας Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς τῆς Συλλογῆς Froehner, 1936.

Τὸ περιεχόμενον τῶν δύο μεγάλων περαιτέρω δημοσιεύσεων:

Ἑπιγραφικαὶ καὶ Φιλολογικαὶ Μελέται (1938) καὶ

Μελέται Ἑλληνικῆς Νομισματικῆς (1951), καθιστοῦν προφανὲς οἱ τίτλοι τῶν.

Εἰς τὰ βιβλία ταῦτα προστίθενται οἱ 12 τόμοι τοῦ περιοδικοῦ *Hellenica*, Ἑλληνικά, Συλλογὴ μελετῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐπιγραφικὴν, τὴν νομισματικὴν καὶ τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχαιοτήτας. Τὰ Ἑλληνικά ἐκδίδονται ἀπὸ τοῦ 1940, ἐλπίζομεν δὲ μακρὰν τὴν συνέχειαν, ὡς τὴν ὑπόσχεται ὁ ἐκδότης.

Τὸ περιοδικὸν περιέχει ἀποκλειστικῶς ἄρθρα τοῦ L. Robert. Ὁ 6ος μόνον τόμος: «Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ τῆς Λυδίας» καὶ ὁ 9ος: «Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἀνάγλυφα τῆς Μ. Ἀσίας» εἶναι, ὡς καὶ ὁ τόμος τῆς Καρίας, κοινὴ ἐργασία τῆς Jeanne καὶ Louis Robert.

Εἰς τὰ περιοδικὰ δημοσιεύματα πρέπει νὰ καταταχθῇ καὶ τὸ σχεδὸν εἰς ἑκτασιν βιβλίον ἀπὸ τοῦ 1938 ἀνελλιπῶς κατ' ἔτος δημοσιευόμενον *Bulletin épigraphique* ἐν τῇ REG, μία βιβλιογραφικὴ ἑτησίᾳ ἐπισκόπησις. Εἶναι ἀμφίβολον ἂν ἄλλος κλάδος τῆς ἐπιστήμης ἡμῶν ἔχῃ ἀνάλογον ὄργανον ἐνημερώσεως. Ἐκπληρικτὴ δὲν εἶναι μόνον ἡ πληρότης τοῦ δελτίου τούτου. Παρὰ τὴν ἀνάλυσιν ἐκάστης νέας δημοσιευομένης ἐπιγραφῆς, παρέχεται πάντοτε καὶ ἀσφαλὴς περὶ αὐτῆς κρίσις, μία ὀρθότερα ἐρμηνεία ἢ συμπληρώσις. Τὸ δελτίον συντάσσεται μὲ τὴν συνεργασίαν τῆς κυρίας Robert.

Τὸ ἐκδοτικὸν ἔργον αὐτοῦ συμπληρῶνεται μὲ τὴν εἰς πέντε τόμους ἑκδοσιν τῶν

απάντων του M. Holleaux, με τὸν πλουτισμὸν τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ με τὴν προώθησιν τῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἀναφερομένων δημοσιευμάτων ὅσα ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς Ἀκαδημίας, κ.ά.

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἐνταῦθα ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Γαλλ. Ἰνστιτούτου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ ὁ L. Robert ἐνδεδωγμένος εἴπερ τις καὶ ἄλλος διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται τὸ γεγονός διὰ τὸ Ἰνστιτούτον ἐστράφη ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν Ἑρευναν τῆς Ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αἱ παλαιότεραι μεμονωμένα ἔρευναι τοῦ L. Robert ἐνισχυόμεναι ὄχι μόνον ὑπὸ τῆς πατρίδος του ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἱδρυμάτων ἄλλων ἐθνῶν ἔγιναν ἐπίσημος σκοπὸς τοῦ Ἱδρυματος ἀναπτυχθείσης καὶ ἀξιολόγου ἀνασκαφικῆς δράσεως. Σημαντικὴ ἀνασκαφὴ διεξαχθεῖσα ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τοῦ ζεύγους Robert ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μαντικῆς Ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Κλάρφ. Πρόκειται δι' ἐπιτυχίαν ὀφειλομένην ὄχι εἰς τὴν Τύχην — τὸ Ἱερὸν ἦτο καὶ παλαιότερον γνωστὸν — ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀνασκαφέως νὰ ὑπερνικήσῃ τὰς δυσχερεῖς φυσικὰς συνθήκας αἰτίαινες εἶχον ὑπάρξει ἀνώτεραι τῆς δυνάμεως τῶν παλαιότερων ἐρευνητῶν.

Οἱ τίτλοι καὶ ὑπότιτλοι τῶν δημοσιεύσεων τοῦ L. Robert ὅσους ἐμνημόνευσα — ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πολλῶν τὰς ὁποίας δὲν ἀνέφερον — δεικνύουν χαρακτηριστικῶς τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν πολυμέρειαν τῆς ἐρεῦνης. Παρὰ τὴν ἐπιγραφικὴν, ἡ ἱστορικὴ γεωγραφία, ἡ νομισματικὴ, ἡ φιλολογία καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι κλάδοι ἐρευνῶνται ὁμοίως ὡς ὅπως ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ φαινομένου ἥτοι τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ — ἀρχαίου, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ κατώτερον ὄριον φθάνει εἰς τὴν ἐποχὴν μας.

Αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ νομίσματα εἰς ἀδύνατον νὰ ἐνοηθοῦν πλήρως ἐὰν δὲν εἶναι γνωστὸς ὁ τόπος τῆς προελεύσεώς των. Ἐρεῖπια ἀταύτιστα ἡ ἀμφιβόλου ὀνομασίας γνωρίζομεν ἐπίσης πολὺ περισσότερα ἢ ὅσον νομίζεται συνήθως. Ὁ ἀναγινώσκων τὰς ἐργασίας τοῦ L. Robert ἀντιλαμβάνεται πόση ἐργασία δύναται νὰ γίνῃ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην καὶ με πόσῃν ὀξυδερκειαν ἔχει συντελεσθῇ εἰς ἄθλος ὑπὸ τοῦ L. Robert. Ὁ συνδυασμὸς ἐπιγραφῶν, νομισμάτων καὶ ἐρεπιπνῶν διὰ τὴν ταύτισιν τῶν τελευταίων καὶ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας των ἰδίως διὰ τὴν Μ. Ἀσίαν οὐδέποτε προηγουμένως εἶχε γίνεῖ εἰς τοσαύτην ἔκτασιν καὶ με τόσῃν ἐπιτυχίαν. Τὴν σημασίαν τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἐννοεῖ ὁ ἐνθυμούμενος διὰ συνθετικὴν εἰκὼν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτελεσθῇ χωρὶς τὴν ἐξακριβώσιν τῆς ἱστορίας τῶν ἐπὶ μέρους πόλεων.

Πόσον ἔχει ὠφεληθῇ ἡ ἔρευνα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τῆς ἐρμηνείας λέξεων, ὄρων, τοπωνυμίων, κυρίων ὀνομάτων δεικνύεται εἰς κάθε ἐργασίαν τοῦ L. Robert. Πολλὰ ἔχουν εἶλον τὴν ἐρμηνευομένην λέξιν ἢ φράσιν, βεβαίως δὲ εἰς τὴν ἔρευναν ταύτην ἡ σημερινὴ μορφή τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης οὐδέποτε παραμελεῖται.

Εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ τῶν μνημείων ἐπίσης — ἡ ἐπιγραφικὴ ὡς γνωστὸν μετέχει ἀμφοτέρων — δὲν εἶναι μικροτέρα ἡ προσφορά. Ἡ πολιτικὴ ἱστορία, οἱ θεομοῖ, αἱ διαφοροὶ ἐκδηλώσεις τοῦ βίου, ἡ φιλολογικὴ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ζωὴ κατέχουν ἐπίσης ἐν καίριον μέρος εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ L. Robert.

Δυστυχῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναφέρω παραδείγματα. Παραλείπων τὰς εἰδικὰς εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν μνημείων ἀναφερομένας εἰδικὰς μελέτας θὰ εἶπω — ἐντελὼς τυχαίως ἐκλέγων — ὅτι με τὴν ἀσφαλὴ συμπλήρωσιν π.χ. εἰς μίαν ἐπιγραφὴν ἀκρο[ατήριον] ἀντὶ ἀκρο[θίνιον] ὡς ἐδέχοντο πάντες κατέστη δυνατόν νὰ ἀναγνωρισθοῦν τὰ ἐρεῖπια τοῦ γυμνασίου τῆς πόλεως τῶν Αἰγῶν τῆς Αἰολίδος. Ἐκ μιᾶς ὀρθῶς ἐρμηνευθείσης ρωμαϊκῶν χρόνων ἐπιγραφῆς κατενόηθη ἀπόσπασμα τοῦ Ἀλκαίου καὶ ἐταυτίσθη ἐν σημαντικὸν Ἱερὸν τῆς Λέσβου. Ἡ ὠραία ἀττικὴ στήλῃ τῶν ἀρχῶν τοῦ 5ου αἰ. ἐκ τοῦ Σουνίου ἀπληλλάγῃ τῆς ἐσφαλμένης ὀνομασίας τοῦ ἥρωος στεφανηφό-

ρου, ὠνομάσθησαν μορφαὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἐκαταίου τῶν Λαγίνων ἢ διελευκάνθη ἢ τοπογραφία τῆς Σμύρνης διὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ μαρτυρίου τοῦ πρεσβυτέρου Πιονίου, ὡς ἠκούσαμεν πρὸ τινος χρόνου εἰς τὴν αἰθούσαν ταύτην.

Ὁ ἑπισκοπὸν σήμερον τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπὸ τοῦ L. Robert ἔργον ἀντιλαμβάνεται ὅτι αἱ πρῶται ἐργασίαι του αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς Ἑλληνιστικὰς ἐπιγραφάς, κυρίως δὲ τῆς ἀνατολικωτέρας Ἑλλάδος ἀπετέλουν μίαν ἀφετηρίαν, ἣτις εἶχεν ἐκλεγῇ μὲ πλήρη συνειδήσιν τῆς κατευθύνσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὠδήγει.

Ὁ θέλων νὰ ἐννοήσῃ κατὰ τὸν πληρέστερον τρόπον τὸν Ἑλληνισμόν — καὶ τοῦτο ἦτο ὁ σκοπὸς του — εἶναι ἀνάγκη νὰ στηρίξῃ τὴν ἐρευνάν του ἐπὶ ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέρας βάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ διαφαίνεται ὁλόκληρος ἡ ἑκτασις αὐτοῦ.

Τὴν βάσιν ταύτην παρέρχεται ἡ ἀπὸ τοῦ M. Ἀλεξάνδρου καὶ ἐξῆς ἐξελληνισθεῖσα οἰκουμένη, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐδοκιμάσθη ἡ ἀξία τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἡ ἀντοχὴ τῶν Ἑλληνικῶν ιδιοτήτων. Μόνον εἰς τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον ὁρίζοντα — ἔνθα ἐλέγχονται ἀμοιβαίως, κατανοοῦμεναι βαθύτερον, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ αἱ ἀπώταται αὐτοῦ ἐπεκτάσεις — εἶναι δυνατὴ ἡ καθολικὴ αὐτοῦ ἱστορία.

Καμμία περίοδος καὶ καμμία χώρα ὅπου νὰ εἶχεν ὁμιληθῇ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου καὶ ἐξῆς δὲν ἔμεινεν ἔξω τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ L. Robert.

Ἡ ἰδιαίτερα θέσις τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ M. Ἀσία εἰς τὸ ἔργον τοῦτο γίνεται οὕτω εὐνόητος· ἐκεῖ ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων οἱ Ἕλληνες εὕρισκοντο εἰς διαρκῆ ἐπαφὴν καὶ ἀγῶνα — πολιτικὸν καὶ πνευματικὸν — πρὸς λαοὺς ξένους. Ἀκριβῶς δὲ ἐκεῖθεν ἤρχισεν καὶ ἡ οἰκουμενικὴ ἐξάπλωσις. Τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς M. Ἀσίας ὁ L. Robert εἶναι σήμερον ὁ κατ' ἐξοχὴν γνώστης καὶ ἐρευνητής. Ἡ ἐρευνά του καὶ εἰς τὴν M. Ἀσίαν ὅπως καὶ πανταχοῦ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς ἐνδόξους χρόνους. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὅπως ἀνεπτύχθη εἰς τὰ Ἑλληνιστικὰ Κράτη, ὅπως τὸν ἐδέχθησαν οἱ ξένοι λαοί, ὅπως ἐξησεν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους καὶ ὅπως ἀνεπτύχθη ὑπὸ τοὺς αυτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως — ἐν μέρει δὲ καὶ ὅπως ἐπέζησεν ὑπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς ἐμφανίζεται εἰς τὰ δημοσιεύματα τοῦ L. Robert.

Ὁ τίτλος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Hellenica δύναται νὰ καλύψῃ ὁλόκληρον τὴν καταπληκτικὴν προσφορὰν τοῦ L. Robert εἰς τὴν ἐπιστήμην. Ὁ τίτλος οὗτος ἀπαιτεῖ τὴν πολυμέρειαν μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἐμφανίζεται, πολυμέρειαν ἐκτεινομένην καὶ εἰς τοὺς κόσμους ὅσοι ἤλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Ἑλληνισμόν.

Εἰς τὴν ἐπιγραφικὴν ἀπομένει ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ διδάσκαλος, der Führer und Altmeister, ὅπως πολλαχῶς ἔχει ἀποκληθῇ. Εἰς τὸν λόγον του εἰς τὸ β' διεθνὲς συνέδριον τῆς Ἐπιγραφικῆς ἐν Παρισίοις, τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ Πρόεδρος, ὁμίλησε περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς θέσεως τῆς ἐπιγραφικῆς. Συνοψίζοντες τὴν εἰς αὐτὴν συμβολὴν του, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ὁ L. Robert ἔχει ἀπελευθερώσει ταύτην ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν τῆς βοηθητικῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ἔχει τάξει εἰς τὰς πηγὰς τῆς ὅλης ἱστορίας, τῆς ἱστορίας τοῦ πνεύματος. Πῶς γίνεται τοῦτο ἐδειξε παραδειγματικῶς μὲ τὸ ἔργον του.

Ἐπιστημονικὰ σωματεῖα καὶ ἀνώτατα πνευματικὰ ἰδρύματα, ἐκτὸς τῆς πατρίδος του, ἐξέλεξαν ἤδη τὸν L. Robert, τιμῆς ἔνεκα, μέλος αὐτῶν. Ἡ ἡμετέρα Σχολὴ τιμῶσα τὸ ἅπλως σκιαγραφηθὲν ἔργον, ἔργον τὸ ὁποῖον τάσσει τὸν L. Robert εἰς τοὺς καθηγεμόνας τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης, ἀποδίδει χάριτας εἰς τὸν ἀπὸ τοιαύτης παιδείας ὀρμώμενον ἄνδρα καὶ ἐκπληρώνει ἐν ταυτῇ χρέος πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα τὰ ὁποῖα ὑπηρετεῖ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ